

Peter Ahlquist
Minnen av Renate

Bokens jag,
Bröderna Magnusson, Sivert den äldre, Sven Brixman och jag åker till Warnemünde. Östersjöveckan i närbelägna Rostock. Siverts yngre bror Roland fick också följa med. Vi blev alla mycket förtjusta i vad vi såg och upplevde.

Roland Magnusson åker tillbaka till Revingehed många år senare. Han känner inte igen sig. Han var en gång fordonschef vid pansarregementet P7. Han åker sedan till Trelleborg och tar färjan till Sassnitz.

Han gifte sig med Vivianne och fick två söner. Men det blev skilsmässa och Vivianne fick vårdnaden om barnen.

Roland har tidigare träffat Werners fru Renate Kyhnel och blivit förtjust. Hon längtar efter att få lämna DDR. De har redan två barn. Då var Wener underofficer i den östtyska marinen och arbetade för Warzava paktens ubåtar, vilket västmakterna förbjudit.

Direktör Werner Kyhnel har ett hotell i Stralsund, Den svenska officeren Roland Magnusson vill träffa honom 35 år senare (nutid).

De träffas på en restaurang i hotell Balticas. Roland är på väg rill Berlin. Där hans son är en välbeställd advokat.

Rolands bror Sivert har fått hem sin tyska fästmö Gisela från Östberlin, gift sig och skaffat hus i Bunkeflostrand. De åker på semester i två veckor och bjuder Roland att ta hand om fastigheten under tiden. Det visar sig att Gisela fått resa på villkoret att hon ska spionera i Sverige.

Men det är ett liv som hon gillar, hon träffar många intressanta människor.

Roland blir uppkallad till regementschefen och han tvingas erkänna att han varit i östtyskland vilket är förbjudet. Han tvingas åka till försvarstaben i Stockholm. Der blir han erbjuden att vara svensk spion i östtyskland. Speciellt intresserad av detta är dansken Aage Knudsen, dansk förbindelseofficer. Roland accepterar.

Roland åker ofta till Sassnitz, han är som galen i Renate. Ibland är herrskapet Kyhnel inte hemma och han tvingas återvända utan att ha träffat Renate.

Undersommarlovet skaffar han sig ett transitvisum genom DDR till Polen. Han packar tältet och åker i sin Saabkombi. Hans son Patrick är med, en riktig utflykt. Nu är Kyhnelns hemma. De övernattar i Polen på gränsen till DDR.

Åter i DDR går Roland och Werner på Lokal, Werners skrytsamma kollega Willy Strauss ansluter. Efter några sejdlar öl blir Willy lösmynt och berättar hej vilt om sina militär erfarenheter.

Willy berättade om hur han som grodman varit med om en landstigning på Öland. Utanför en liten ort som heter Degerhamn. Där fanns en nycket och en sjöbod med civila kläder som han använt.

Major Ove Elmberg har ansvar för kontakterna med det danska Natokontoret. Han träffar Roland Magnusson på Revingehed som berättar för honom vad han hört från Willy Strauss. Ove uppmuntrar honom att fortsätta samla material och rapportera.

Nästa gång Roland kommer till Sassnitz är Willy Strauss utflugen. Han är på resa längs den polska östersjökusten. Han är tillbaka i Vilnius där han fått nya uppdrag. Han aka transpoetera Vytautas Ladsbergis till Gotland och Sverige. Ett år senare var Litauen åter ett fritt land.

Det hade nu gått åtta veckor sedan sista uppdraget och Roland kände sig alltmer dumpad.

Sivert Magnusson arbetar på lärarehögskolan i Malmö. Åke Bjerstedt var professor. Sivert hade tidigt anslutit sig till den ideologiska falangen på skolan (vpk-gruppen?). Åkte varje år till Östersjöfestivalen i Rostock. Någon gång presenterade han sin hustru Gisela för mig.

Åter dök Sven Brixman upp som gubben i lådan. Jag träffarhonom flera gånger i hans ungarlslya i Karlskoga. Han visar bilder från en personalfest på Bofors där jag känner igen Gisela Wiesel, Siverts fru. Hon måste vara spion för DDR. Vi tipsar SÄPO.

Sista måndagen i maj kom telefonsamtal att Werner och Daniel passerat gränsen till Östterike. Roland tar bilen till Sassnitz. Renate försöker ta sig ner för trapporna på båten till Rolands bil. Men hos hinns upp av Horst Enkel den politiske kommissarien på båten. Han jagar upp för en brant lejdare. Horst skjuter henne och hon faller ner på kajbetongen i Trelleborg. Hon förs till sjukhus där hon avlider.

Den 18 oktober 1989 avgår statschefen Erich Honecker och efterträdaren Egon Krenz tar över. Under Allhelgona helgen åker jag, Sven Brixman och bröderna Roland och Sivert till Berlin.

Vi kommer mitt i jättedemonstrationer mot den socialistiska regimen. Tre dagar senare avgår regeringen och efter yttterligare två dygn öppnas muren. Den östtyska staten upphör efter 40 år.

Slut

sidan 107.

Boken ger en initierad bild av stämningen i det gamla DDR som få "icketyskar" upplevt. Den skildrar manlig vänskap över lång tid och under exceptionella förhållanden. Romanen är kort, koncentrerad och tät men spänner ändå över ett helt vuxenliv och samtidigt på ett annat plan utspelar den sig under ett enda dygn. Den är en annorlunda spionroman, med vanliga människor och utan mord och hårdkokta hjältar.

I en prolog får vi följa tre av bokens huvudpersoner och berättarjaget under en semesterresa till DDR. Många år senare, när diktaturen fallit, återvänder en av dem, Roland, till Sassnitz för ett möte med Renates man.

Minnet av Renate handlar delvis om självupplevda händelser i det dåtida Östtyskland. Men den är också en kärleksroman om komplicerade relationer till en gift kvinna under diktaturens villkor.

Peter Ahlquists romandebut är på dryga hundra sidor och skildrar kärlek och vänskap mellan svenskar och östtyskar under det kalla krigets dagar. Först många år senare, när muren fallit, kan historien få ett slags avslut. Språket är okonstlat liksom berättelsens struktur. Det ger romanen en dagboksaktig form, som fungerar i detta mindre format. Även om det förekommer dramatikhöjande inslag, såsom människosmuggling och spionverksamhet, är Minnet av Renate mer en relationsskildring än en spänningsroman. Miljöerna och tiden är bra fångade och skänker berättelsen en vemodig klang av försvunna möjligheter. Den tunna volymen äger också ett historiskt värde då den illustrerar hur en inte obetydlig mängd svenskar kunde svara på lockropen från det kommunistiska DDR.